

Nr 44.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1939 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504), dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 28 april 1939 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 274, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504).

Härigenom förordnas, att 10, 11 samt 14—17 §§ luftskyddslagen den 11 juni 1937 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

10 §.

1 mom. Det åligger kommun med avseende å planläggningen av luftskyddet inom kommunen:

- att ställa erforderlig personal till luftskyddschefens förfogande;
- att tillhandahålla lokal, som erfordras för planläggningsarbetet;
- att i övrigt lämna luftskyddschefen erforderligt biträde; samt
- att tillhandahålla luftskyddschefen medel för nödvändiga expenser.

Ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som beröres av luftskyddets planläggning, vare skyldig att därvid lämna erforderligt biträde.

2 mom. Ägare eller innehavare av egendom, som i 1 mom. andra stycket sägs, vare pliktig att med avseende å egendomen tåla åtgärd, som av länsstyrelsen prövas erforderlig för beredande av luftskydd, såvida åtgärden för honom medför allenast ringa kostnad eller olägenhet.

11 §.

1 mom. Kan med utförandet av luftskyddsåtgärd, som nedan sägs, icke utan äventyrande av luftskyddet anstå och betingar åtgärden icke oskäligen kostnad, må länsstyrelsen ålägga kommun:

att inom kommunens anläggningar och inrättningar vidtaga erforderliga åtgärder för att varna personalen, då luftanfall hotar;

att verkställa sådana anordningar beträffande gatubelysningen, som erfordras för att åstadkomma mörkläggning inom kommunen;

att i den mån så lämpligen kan ske genomföra nödiga skydds- och reservanordningar för att säkerställa driften vid kommunens tekniska verk;

att vidtaga erforderliga skyddsanordningar för driftspersonalen vid nämnda verk; samt

att sörja för utbildning och övning av sådan hos kommunen anställd personal, som i följd av sin anställning är avsedd att fullgöra luftskyddstjänst.

Därjämte åligger det kommun att tillhandahålla lokaler för förvaring av den för vederbörande luftskyddsområde avsedda gasskyddsmaterielen.

2 mom. Annan ägare eller innehavare av viss anläggning eller inrättning än kommun må av Konungen åläggas att med avseende å driften vid anläggningen eller inrättningen vidtaga sådan åtgärd, som icke utan äventyrande av luftskyddet kan anstå och icke för ägaren eller innehavaren medför oskäligen kostnad.

3 mom. Ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, vare skyldig att anskaffa och underhålla sådan brandredskap, som länsstyrelsen prövar erforderlig för fastighetens eller egendomens behov.

14 §.

Den, som åsidosätter bestämmelse i 10 § eller åläggande, som meddelats enligt 11 §, må av länsstyrelsen föreläggas lämpligt vite. Fullgöres ej åläggande, som nyss är sagt, äger länsstyrelsen och ombesörja åtgärden samt uttaga kostnaden för densamma av den försumlige.

15 §.

Bryter någon mot föreskrift, som meddelats med stöd av 12 § första stycket, eller mot stadgandet i 12 § andra stycket, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

16 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

17 §.

Klagan över beslut, som enligt denna lag meddelas av länsstyrelse, må föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I samband med propositionen har utskottet förehaft en i anledning av densamma inom andra kammaren väckt motion, nr 504, av herr Brädefors m. fl., i vilken motion hemställas att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag med följande ändrade lydelse av 11 § 1 mom. luftskyddslagen:

1 mom. Kan med — — — ålägga kommun:
 att inom kommunens — — — luftanfall hotar;
 att verkställa — — — inom kommunen;
 att planlägga allmänna skyddsrum och söka statsanslag för deras uppförande;
 att i den mån — — — tekniska verk;
 att vidtaga — — — vid nämnda verk; samt
 att sörja — — — luftskyddstjänst.
 Därjämte — — — gasskyddsmaterielen.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen. Beträffande motionens närmare innehåll hänvisas till motionen.

Gällande lagstiftning rörande luftskydd.

Gällande bestämmelser om luftskydd återfinnas i luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504), lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov samt luftskyddskungörelsen den 10 juni 1938 (nr 307). Till grund för de nämnda båda lagarna låg ett av den s. k. civila luftskyddsutredningen den 21 december 1936 avgivet betänkande angående det civila luftskyddet med förslag till luftskyddslag, innehållande stadganden om luftskyddets organisation samt allmänna bestämmelser om luftskyddets förberedande och särskilda bestämmelser med avseende å krig och krigsfara (statens off. utredn. 1936: 57).

Enligt *luftskyddslagen* förstås med luftskydd åtgärder av icke militär natur, vilka äsyfta att försvåra anfall från luften eller begränsa verkningarna av sådant anfall (1 §).

I fråga om *luftskyddsorganisation* må nämnas, att tillsyn å luftskyddet inom riket utövas av luftskyddsinspektionen (2 §). Inom varje län handhar länsstyrelsen ledningen av luftskyddet (3 §). Riket indelas i luftskyddsområden, därvid varje stad och landsfiskalsdistrikt i allmänhet utgör ett luftskyddsområde (4 §), där vederbörande polischef i regel är luftskyddschef med uppgift att utöva den omedelbara ledningen av luftskyddet (5 §). Kommun äger besluta, att luftskyddsnämnd skall tillsättas för att följa luftskyddets planläggning och därvid företräda kommunens intressen. Länsstyrelsen och luftskyddschefen äga kalla luftskyddsnämnd till sammanträde (6 §).

I fråga om *luftskyddets förberedande* stadgas i lagen, att luftskyddsinspektionen skall verka för att luftskyddets förberedande sker ändamålsenligt, planmässigt och enhetligt. För sådant ändamål utfärdar inspektionen anvisningar till ledning för myndigheter, enskilda sammanslutningar, vilka önska medverka vid luftskyddet, samt allmänheten (7 §).

Länsstyrelsen är pliktig att med ledning av luftskyddsinspektionens anvis-

ningar meddela erforderliga bestämmelser om planläggningen av luftskyddet inom länets olika delar, att granska de för varje luftskyddsområde uppgjorda planerna samt att i övrigt leda och övervaka förberedelsearbetet inom länet (8 §).

Luftskyddschefen uppgör plan för luftskyddet samt förbereder i övrigt dess genomförande inom luftskyddsområdet (9 §).

Kommun är pliktig att lämna erforderligt biträde vid planläggningen av luftskyddet inom kommunen. Ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som beröres av luftskyddets planläggning, är även skyldig att därvid lämna erforderligt biträde (10 §) samt att med avseende å egendomen tåla åtgärd, som av länsstyrelsen prövas erforderlig för beredande av luftskydd och som för honom icke medför kostnad eller olägenhet (11 §).

Om riket befinner sig i krig eller krigsfara, äger Konungen förordna, att riket eller del därav skall försättas i *luftskyddstillstånd* och att planerna för luftskyddet skola helt eller delvis verkställas (13 §).

Huvudbestämmelserna i *lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov* äro tillämpliga allenast då luftskyddstillstånd är rådande (1 §).

Även om luftskyddstillstånd ej är rådande, äger emellertid Konungen enligt lagen ålägga ägare eller innehavare av viss anläggning att med avseende å driften vid anläggningen vidtaga sådan åtgärd, som icke utan äventyrande av luftskyddet kan anstå och som icke för ägaren eller innehavaren medför oskäligen kostnad (20 §).

Luftskyddskungörelsen slutligen innehåller tillämpningsbestämmelser till luftskyddslagen och luftskyddsförfogandelagen.

I 2 § av kungörelsen lämnas vissa detaljerade föreskrifter rörande planläggningen av luftskyddet, vilka äro av intresse i nu förevarande sammanhang. Paragrafen är av följande lydelse:

Vid luftskyddets förberedande bör övervägas i vad mån planläggningen skall omfatta

- 1) befolkningens varnande, då luftenfall hotar,
- 2) åtgärder i syfte att försvåra fientliga flygares orientering,
- 3) utrymning av vissa områden eller byggnader samt undanförande av egendom,
- 4) byggnadstekniska åtgärder ävensom andra åtgärder för beredande av kollektivt skydd mot verkningar av bomber och stridsgaser,
- 5) anordnande av hjälpplatser och beredande av sjukhusutrymme för vård av skadade, samt
- 6) organiserande av luftskyddstjänst, omfattande luftskyddets ledning, ordningstjänst, brandtjänst, reparationstjänst, röjningstjänst samt gasskydds- och sjukvårdstjänst.

Vidare bör övervägas, i vilken utsträckning planläggningen bör omfatta åtgärder, som avse ett samhälle i dess helhet (*allmänt luftskydd*), åtgärder beträffande särskilda anläggningar och företag (*industriluftskydd*) samt åtgärder i övrigt för beredande av luftskydd (*enskilt luftskydd*).

Propositionens förslag.

Det nu framlagda förslaget har till huvudsakligt syfte att närmare bestämma kommuners och enskildas skyldighet att medverka vid luftskyddets planläggning och dess förberedande i övrigt.

Förslaget har föranletts av en av *luftskyddsinspektionen* den 16 december 1938 överlämnad promemoria med utkast till dels lag om ändrad lydelse av 10, 11 och 14 §§ luftskyddslagen, dels ock lag om upphävande av 20 § luftskyddsförfogandelagen.

Sedan luftskyddsinspektionen i promemorian lämnat en redogörelse för gällande bestämmelser om skyldighet för kommuner och enskilda att medverka vid luftskyddets förberedande i fredstid, har inspektionen anfört bland annat följande:

Kommuns direkta åliggande i förevarande hänseende inskränker sig till den i 10 § luftskyddslagen stadgade skyldigheten att lämna erforderligt biträde vid planläggningen av luftskyddet inom kommunen. De skyldigheter, som sålunda ålagts kommunerna, motsvara ingalunda omfattningen av den verksamhet från deras sida, som de, i enlighet med vad statsmakterna förutsatt, frivilligt böra åtaga sig. Denna brist på uttryckliga bestämmelser ifråga om kommunernas skyldigheter sammanhänger otvivelaktigt med den försiktighet, som präglar luftskyddsutredningens förslag och statsmakternas beslut på detta område. Det har uppenbarligen ansetts lämpligt att till en början iakttaga återhållsamhet i fråga om detaljbestämmelser för att man framdeles, när praktiska erfarenheter från planlägnings- och förberedelsearbetet i övrigt vunnits, skulle hava friare händer. Följden har emellertid blivit, att på många punkter stor oklarhet råder om kommunernas skyldighet att medverka vid luftskyddets förberedande i fredstid och om den rätta fördelningen av kostnaderna mellan stat och kommun. — — — Ehuru kommunerna över lag visat förståelse för luftskyddet och dess förberedande, har — — — bristen på närmare bestämmelser i fråga om kommunernas åligganden på vissa håll ansetts utgöra hinder för kommunernas medverkan, på sätt som förutsatts, eller för beviljande av de anslag, som vederbörande luftskyddsmyndigheter för olika ändamål begärt. Förberedelsearbetet har sålunda blivit lidande på de svävande bestämmelserna, och de för organiserandet av luftskyddet ansvariga myndigheterna hava hämmats i sitt arbete. Det synes därför angeläget, att en lagstiftning inom den snaraste framtiden kommer till stånd, som så klart som möjligt utsäger, vilka skyldigheter som åvila kommunerna i fråga om luftskyddets förberedande. De hittills under förberedelsearbetets gång vunna praktiska erfarenheterna hava jämväl ådagalagt behovet av att stadga skyldighet för ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom att sörja för viss ur luftskyddets synpunkt nödig brandberedskap med avseende å fastigheten eller egendomen.

I samband med att kommunernas och enskildas skyldighet att medverka vid luftskyddets förberedande blir föremål för en mera utförlig lagstiftning, synes lämpligt, att erforderliga bestämmelser å förevarande område sammanföras i luftskyddslagen, varest eljest bestämmelserna i fråga om luftskyddets förberedande i fredstid erhållit sin plats. Bestämmelserna i 20 § luftskyddsförfogandelagen — vilka bestämmelser i första hand hava avseende å fredstid — torde därför böra överflyttas till luftskyddslagen och nämnda lagrum således upphävas.

Föredragande *departementschefen*, statsrådet Forslund, anförde vid remissen till lagrådet bland annat:

»I samband med ändringar i lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, vilka föranledas av det inom justitiedepartementet utarbetade förslaget till allmän förfogandelag, har i enlighet med mitt tillstyrkande — — — framlagts förslag, att 20 § i förstnämnda lag skall upphävas. Paragrafen innehåller dels bestämmelser om rätt för Konungen att, ändå att luftskyddstillstånd ej är rådande, ålägga ägare eller innehavare — såväl kommuner som enskilda — av viss anläggning att med avseende å driften vid anläggningen vidtaga sådan åtgärd, som icke utan äventyrande av luftskyddet kan anstå och icke för ägaren eller innehavaren medför oskäligen kostnad, dels ock vissa stadganden rörande påföljderna av underlåtenhet att ställa sig sådant åläggande till efter rättelse. Ehuru luftskyddsförfattningarna varit gällande blott kort tid, har det visat sig, att de däri upptagna, tämligen kortfattade och allmänt hållna bestämmelserna på vissa punkter tarva förtydliganden och jämväl tillägg. På sätt luftskyddsinspektionen anført synes så vara fallet bland annat beträffande nyssnämnda 20 § i luftskyddsförfogandelagen. Ett ändamålsenligt förberedande av luftskyddet har nämligen, uppenbarligen på grund av otydligheter i gällande bestämmelser, stött på motstånd hos de kommunala myndigheterna inom åtskilliga av våra viktigaste luftskyddsorter. I enlighet med inspektionens förslag torde de mera utförliga bestämmelser, som härutinnan äro erforderliga, lämpligen böra upptagas i luftskyddslagen — 11 § — varav följer, att 20 § i luftskyddsförfogandelagen måste upphävas.

I samband med att i luftskyddslagen upptagas bestämmelser av angivna innehåll, vilka med vissa undantag i huvudsak överensstämma med förslag av luftskyddsinspektionen, synas av samma skäl som nyss anförts beträffande 20 § luftskyddsförfogandelagen i enlighet med inspektionens i flertalet remissyttranden tillstyrkta förslag ett förtydligande böra ske av stadgandena i 10 § första stycket luftskyddslagen rörande skyldighet för kommun att biträda vid planläggningen av luftskyddet. Därjämte torde i lagen böra stadgas skyldighet för ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, att anskaffa och underhålla sådan brandredskap för fastighetens eller egendomens behov, som länsstyrelsen prövar erforderlig. — — — Tillräcklig anledning synes mig icke föreligga, att, såsom i några yttranden ifrågasatts, i förevarande sammanhang göra ändring i eller tillägg till de i luftskyddslagen upptagna bestämmelserna rörande luftskyddsnämnd.»

Efter att ha erinrat om de av luftskyddsinspektionen föreslagna ändringarna av 10, 11 och 14 §§ luftskyddslagen framhöll *departementschefen*, att de uppgifter, som i berörda paragrafer åläggas kommuner och enskilda, borde bekostas av dem utan bidrag av statsverket. För andra uppgifter än de sålunda angivna torde, i den mån Konungen anser dem böra fullgöras samt kommuner och enskilda icke frivilligt åtaga sig ekonomiskt ansvar därför, staten böra, intill dess annorlunda bestämmes, gälda kostnaderna.

I detta sammanhang torde böra nämnas, att i en vid årets riksdag väckt motion (II: 75), vilken hänvisats till konstitutionsutskottet, föreslagits, att

riksdagen skulle antaga ett sådant tillägg till 3 § i lagen om kommunalstyrelse på landet, 3 § i lagen om kommunalstyrelse i stad samt 3 § i lagen om kommunalstyrelse i Stockholm, att till gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter må hänföras även anstalter för lokalt luftskydd.

Till närmare belysning av de i propositionen föreslagna ändringarna anser sig utskottet böra lämna följande redogörelse.

10 §.

10 § första stycket i luftskyddslagen stadgar skyldighet för kommun att lämna erforderligt biträde vid planläggningen av luftskyddet inom kommunen.

Enligt 10 § 1 mom. första stycket i det nu framlagda förslaget skall det åligga kommun med avseende å planläggningen av luftskyddet inom kommunen att ställa erforderlig personal till luftskyddschefens förfogande, att tillhandahålla lokal, som erfordras för planlägningsarbete, att i övrigt lämna luftskyddschefen erforderligt biträde samt att tillhandahålla luftskyddschefen medel för nödiga expenser.

Luftskyddsinspektionen har framhållit, att olika meningar gjort sig gällande angående tolkningen av 10 § första stycket luftskyddslagen, samt vidare anfört:

Den allmänna meningen torde väl vara, att i uttrycket »lämna erforderligt biträde» måste inläggas den tolkningen, att kommun är skyldig icke blott att genom samtliga sina organ lämna upplysningar, uppgöra planer, ritningar och beräkningar, besvara förfrågningar m. m. utan även att ställa erforderlig personal till luftskyddschefens förfogande för planlägningsarbetet. På vissa håll har emellertid gjorts gällande, att kommunen väl vore skyldig att genom sina egna organ och sin egen personal medverka vid planläggningen, men däremot ej att ställa särskild personal till luftskyddschefens förfogande. Denna uppfattning synes dock icke riktig. Man måste nämligen hålla i minne, att luftskyddet väsentligen är en fråga om den allmänna ordningens och säkerhetens upprätthållande och att det åligger kommunerna att bekosta den för dessa uppgifter erforderliga polispersonalen. Vid luftskyddstillstånd eller eljest i tider av krigsfara eller krig komma polismyndigheterna i fråga om säkerhetens tillvaratagande och ordningens upprätthållande att ställas på utomordentligt svåra prov. I luftanfallets spår följer gärna panik, oordning och osäkerhet till liv och egendom. Dessa luftanfallets verkningar är det den kommunala säkerhetsvaktens och ordningsmaktens uppgift att bemästra. Det planlägnings- och förberedelsearbete, som redan i fredstid måste företagas för att säkerhets- och ordningsorganen i orostider skola kunna bestå provet, har i de flesta större samhällen visat sig vara av den vidlyftiga samt arbets- och tidskrävande art, att särskild personal måst avdelas med uteslutande uppgift att ägna sig åt detta arbete. Även om principiellt kan göras gällande, att åtgärder i fredstid för rikets sättande i försvarstillstånd böra ankomma på staten, borde tvivel icke råda därom, att det är den kommunala polisens skyldighet att förbereda den under krig erforderliga civila ordnings- och säkerhetstjänsten.

För att åstadkomma nödig klarhet i fråga om kommunens skyldighet att ställa personal till förfogande för planläggning av luftskyddet har luftskyddsinspektionen funnit lämpligt, att uttryckligt stadgande härom infördes i luft-

skyddslagen. Samtidigt därmed syntes böra i lagen upptagas en föreskrift om skyldighet för kommun att tillhandahålla lokal för planläggningsarbetet.

Departementschefen har i detta sammanhang yttrat bland annat: »Lokal torde ej behöva tillhandahållas annat än då särskild sådan är erforderlig. Det må tilläggas, att det utan uttryckligt stadgande därom i lagen torde vara uppenbart, att den lokal, som ställes till förfogande för planläggningsarbetet, skall vara lämplig för sitt ändamål, vartill hör, att den skall vara i erforderlig utsträckning möblerad, uppvärmd och försedd med belysning. Slutligen synes bestämmelse böra upptagas därom, att det skall åligga kommun att tillhandahålla luftskyddschefen medel för nödvändiga expenser.»

Enligt andra stycket i 10 § luftskyddslagen är ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som beröres av luftskyddets planläggning, skyldig att därvid lämna erforderligt biträde. Denna bestämmelse har upptagits i 10 § 1 mom. andra stycket i förslaget.

Enligt 11 § i den gällande luftskyddslagen är ägare eller innehavare av egendom som nyss nämnts pliktig att med avseende å egendomen tåla åtgärd, som av länsstyrelsen prövas erforderlig för beredande av luftskydd och som för honom icke medför kostnad eller olägenhet. Motsvarande stadgande återfinnes i 10 § 2 mom. i förslaget, dock med den jämkning, att ägare och innehavare av egendom är skyldig att tåla sådana åtgärder som medföra allenast ringa kostnad eller olägenhet. Angående denna jämkning anför *departementschefen*:

»11 § i gällande lag angiver såsom förutsättning för skyldighet att tåla i paragrafen omförmälda åtgärder, att desamma icke för ägaren eller innehavaren av den egendom, varom fråga är, medföra kostnad eller olägenhet. Då förslag till luftskyddslag framlades, uttalade föredragande departementschefen, statsrådet Möller, att, även om man vid tillämpning av 11 § icke toge i betraktande hur ringa olägenhet som helst, de resultat, som med stadgandets hjälp kunde vinnas utöver vad som genom frivillig överenskommelse kunde uppnås, måhända komme att visa sig otillräckliga och att en utvidgning av stadgandet därför kunde tänkas bliva behövlig. I överensstämmelse med vad som yrkats av några remissmyndigheter föreslår jag nu, att bestämmelsens tillämpningsområde skall på det sätt utvidgas, att åtgärd enligt densamma skall få föreskrivas, om den medför icke någon eller blott ringa kostnad eller olägenhet. Härigenom torde luftskyddets behov bättre kunna tillgodoses utan att enskilda intressen i otillbörlig utsträckning trädas för nära.»

11 §.

I 20 § första stycket i luftskyddsförfogandelagen stadgas, att Konungen må ålägga ägare eller innehavare av viss anläggning att med avseende å driften vid anläggningen vidtaga sådan åtgärd, som icke utan äventyrande av luftskyddet kan anstå och icke för ägaren eller innehavaren medför oskäligen kostnad. Denna paragraf är tillämplig även då förordnande om luftskyddstillstånd icke är gällande.

Dessa föreskrifter ha ansetts böra överflyttas till luftskyddslagen och hava med utvidgat innehåll upptagits i 11 § i förslaget. Därvid ha de skyldigheter, som skola kunna åläggas kommun, införts i 1 mom., under det att 2 mom. innehåller det stadgande, som skall gälla för andra ägare eller innehavare av viss anläggning. 2 mom. överensstämmer i sak helt med 20 § första stycket luftskyddsförfogandelagen. I 3 mom. har intagits föreskrift om skyldighet för ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, att hålla för fastighetens eller egendomens behov erforderlig brandredskap.

Enligt 1 mom. i den föreslagna 11 § äger länsstyrelsen ålägga kommun att vidtaga vissa luftskyddsåtgärder, vilka icke kunna utan äventyrande av luftskyddet anstå och som icke betinga oskäligen kostnad, nämligen att inom kommunens anläggningar och inrättningar vidtaga erforderliga åtgärder för att varna personalen, då luftanfall hotar, att verkställa sådana anordningar beträffande gatubelysningen, som erfordras för att åstadkomma mörkläggning inom kommunen, att i den mån så lämpligen kan ske genomföra nödiga skydds- och reservanordningar för att säkerställa driften vid kommunens tekniska verk, att vidtaga erforderliga skyddsanordningar för driftspersonalen vid nämnda verk samt att sörja för utbildning och övning av sådan hos kommunen anställd personal, som i följd av sin anställning är avsedd att fullgöra luftskyddstjänst. Därjämte åligger det enligt detta moment kommun att tillhandahålla lokaler för förvaring av den för vederbörande luftskyddsområde avsedda gasskyddsmaterielen.

Luftskyddsinspektionen har i sin ovannämnda promemoria, såvitt nu är i fråga, anført:

I fråga om alarmeringen är avsett, att staten endast skall bekosta sirener för den yttre alarmeringen. De särskilda signalmedel, som ofta kunna vara behöfliga för att varsko personalen inom kommunala anläggningar och inrättningar, bör det alltså åligga kommunen att bekosta. De luftskyddsåtgärder, som på grund av sambandet med kommunala förvaltningsgrenar böra bekostas av vederbörande kommuner, hänföra sig i främsta rummet till kommunens tekniska verk. Bland de åtgärder, som äga samband med driften vid dessa verk och således böra bekostas av kommunerna, märkas anordningar, som avse att möjliggöra mörkläggning av samhället, till vilka anordningar äro att räkna såväl omläggningar i fråga om ledningar och manövreringsanordningar som anskaffande av färgade glas till lampor, som äro avsedda att brinna, medan samhället är mörklagt. Vidtagande av sådana tekniska skydds- och reservanordningar för driftens säkerställande vid kommuns tekniska verk, som äro praktiskt och ekonomiskt möjliga, lär äro även få ankomma på kommunerna. I fråga om de tekniska verken måste det vidare åligga kommunerna att sörja för driftspersonalens skydd. Då erforderlig gasskyddsutrustning tillhandahålles av staten, är det huvudsakligen skyddsrum som kan ifrågakomma. Vidare torde kommunerna hava att anordna skyddsrum för den lokala luftskyddsledningen och övrig luftskyddspersonal ävensom för hjälpplatser. Vad angår utbildning och övning av det allmänna luftskyddets aktiva personal, har staten principiellt påtagit sig ansvaret för utbildning av personal för luftskyddets ledning samt av instruktörer och — genom understöd åt frivilliga sammanslutningar — i viss mån även av annan personal. Utbildningen och övningen av sådan kommunalanställd personal, som i följd av sin

anställning hos kommunen är avsedd att fullgöra luftskyddstjänst, såsom poliskår, brandkår, tekniska verkens reparatörer, renhållningspersonal samt sjukvårdspersonal, bör däremot ske genom vederbörande kommuners föranstaltande. Huvudparten av kostnaderna för ifrågavarande utbildningsverksamhet torde hänföra sig till de ersättningar i form av timpenning eller dylikt, som kunna behöva utgivas till den för utbildning och övning uttagna personalen. Ytterligare bör det åligga kommunerna att åta sig förvaringen av den för krigsbruk avsedda gasskyddsmaterielen.

I sitt lagutkast har luftskyddsinspektionen föreslagit förpliktande för kommun att efter framställning av luftskyddschefen i fredstid utföra de planlagda luftskyddsåtgärder, som sålunda borde åvila kommunen.

Departementschefen har rörande nu ifrågavarande paragraf anført bland annat följande:

»Luftskyddsinspektionen har i sitt lagutkast uppräknat de åtgärder, som borde kunna åläggas kommun. Bland dessa märkes anordnande av skyddsrum för den lokala luftskyddsledningen och övrig för det allmänna luftskyddet erforderlig personal ävensom för hjälplatser. Såsom förutsättning för skyldighet att anordna dylika skyddsrum har dock angivits, att staten bidroge med två tredjedelar av kostnaden. Nu omförmälda bestämmelser synas mig vara av den art, att de icke lämpligen kunna behandlas för sig utan i samband med åtskilliga andra för närvarande aktuella spörsmål rörande anordningar för tillskapandet av skyddsrum för olika ändamål. Då samtliga dessa spörsmål tarva ytterligare överbäganden, har jag funnit mig icke böra i nu förevarande sammanhang upptaga till avgörande allenast den del av ifrågavarande spörsmål, som behandlas i luftskyddsinspektionens framställning.

Vad därefter beträffar övriga åligganden, som kommunerna skulle kunna förpliktas utföra, synas inspektionens förslag rörande åtgärder för personalens varnande, då luftanfall hotar, anordningar beträffande gatubelysningen, som erfordras för mörkläggning, skydds- och reservanordningar för driftens säkerställande vid kommunens tekniska verk, skyddsanordningar för driftspersonal vid nämnda verk samt tillhandahållande av lokaler för förvaring av gasskyddsmateriel kunna utan saklig ändring godtagas. — — —

Luftskyddsinspektionen har vidare föreslagit, att kommun skall kunna förklaras pliktig att sörja för utbildning och övning av sådan hos kommunen anställd personal, som i följd av sin anställning hos kommunen är avsedd att fullgöra luftskyddstjänst. Åtskilliga remissmyndigheter anse, att kommunens skyldighet borde utsträckas till att avse all aktiv luftskyddspersonal. Under hänvisning till att i årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, medel under olika anslagsrubriker föreslagits skola utgå för utbildning av luftskyddspersonal anser jag, att kommunernas skyldigheter beträffande sådan utbildning åtminstone för närvarande lämpligen böra begränsas till att avse den personal, som luftskyddsinspektionen föreslagit.

I förevarande sammanhang må anmärkas, att såsom allmän förutsättning för åläggande enligt 1 mom. synts mig böra angivas — liksom fallet är i 20 § första stycket luftskyddsförfogandelagen — att föreskriven åtgärd icke utan

äventyrande av luftskyddet kan anstå samt att den icke betingar oskäligen kostnad. Nämnade förutsättningar synas dock icke behöva uppställas såvitt angår åläggande att tillhandahålla lokaler för förvaring av gasskyddsmateriel. — — —

Samtliga de åtgärder, varom i det föregående varit fråga, skola enligt luftskyddsinspektionens lagutkast kunna åläggas kommun av luftskyddschef. — — — För egen del anser jag, att man utan risk kan överlåta åt länsstyrelserna att — såvitt angår åläggande för kommun — fatta beslut. Förutsättningarna för och omfattningen av ett beslut i ämnet äro ju tämligen noga angivna i författningstexten. Härtill kommer, att rätt skall föreligga att hos Konungen överklaga länsstyrelses beslut. Bestämmelser härom föreslår jag skola införas i lagen. Initiativ till ett åläggande torde dock böra tagas av luftskyddschefen, som — om kommun icke efter överenskommelse med luftskyddschefen frivilligt vidtager erforderliga åtgärder — bör göra framställning till länsstyrelsen, att åläggande skall givas kommunen. Innefattar ett länsstyrelses beslut om vidtagande av vissa åtgärder ett för flera kommuner eller delar därav gemensamt föreläggande, synes länsstyrelsen böra i beslutet angiva, på vad sätt kostnaderna skola fördelas. Medbestämmanderätt för kommunerna rörande åläggande enligt 11 § 1 mom. torde icke böra medgivas. — — —

I enlighet med vad luftskyddsinspektionen anfört synas särskilda bestämmelser i luftskyddslagen icke erforderliga angående skyldighet för kommunerna att i luftskyddets intresse sörja för nödig förstärkning av brandredskapen samt åtgärder för vattentillgångens säkerställande. Däremot torde ett stadgande böra införas, att länsstyrelse äger ålägga ägare eller innehavare — kommun eller annan — av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, att anskaffa och underhålla sådan brandredskap, som erfordras för fastighetens eller egendomens behov.»

Till ytterligare belysning av frågan om inrättande av skyddsrum må nämnas, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 204) föreslagit riksdagen att *dels* till Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor, *dels ock* godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för ifrågavarande anslags användning.

Detta anslag är i gällande riksstat upptaget med 100,000 kronor.

För erhållande av bidrag från anslaget gäller såsom villkor, att skyddsrummet av kommunen anordnas i redan uppförd byggnad. Vidare är bidraget i främsta rummet avsett att tillgodose behovet av ledningscentraler, skyddsrum för aktiv personal och hjälpplatser. Endast i andra hand och i mån av tillgång kunna bidrag lämnas till inrättande av skyddsrum för allmänheten.

Departementschefen har förordat, att bidrag till anordnande av skyddsrum för ledningscentralerna och den aktiva personalen må kunna utgå till ur luftskyddssynpunkt viktiga kommuner, oberoende av om man därvid avser att utnyttja äldre byggnader eller i annan ordning tillgodose behovet. Enahanda jämkning föreslås i fråga om anordnande genom kommunernas försorg av

skyddsrum för civilbefolkningen, i den mån det gäller kommuner med svag ekonomisk ställning.

Riksdagen har anvisat det begärda anslaget samt godkänt de av departementschefen förordade ändrade grunderna för anslagets användning. Riksdagen har tillika i detta sammanhang i anledning av väckta motioner (I: 152 och II: 191) anhållit, att Kungl. Maj:t ville taga frågan om fördelningen av kostnaderna för anordnande av allmänna skyddsrum under förnyat övervägande och för 1940 års riksdag framlägga det förslag, vartill prövningen må föranleda.

Efter uppdrag av Kungl. Maj:t har byggnadsstyrelsen med skrivelse den 19 september 1938 överlämnat en inom styrelsen utarbetad, av luftskyddsinspektionen biträdd promemoria med förslag till lag angående byggnadstekniskt luftskydd m. m. Detta förslag upptager bland annat vissa bestämmelser angående skyddsrum. Frågan är för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Övriga bestämmelser.

I 14 § i förslaget bemyndigas länsstyrelse bland annat att förelägga vite, då någon åsidosätter bestämmelse i 10 § eller åläggande, som meddelats enligt 11 §. Stadgandet är avsett att ersätta den nuvarande bestämmelsen i 14 § luftskyddslagen samt 20 § andra stycket luftskyddsförfogandelagen. Vid framläggande av förslag till luftskyddslag för 1937 års riksdag uttalade departementschefen i anslutning till 14 §, att utdömande av försuttet vite syntes böra ankomma på domstol.

15—17 §§ upptaga vissa bestämmelser om straff och besvärsrätt m. m.

Utskottet.

Förevarande lagförslag avser i främsta rummet att närmare bestämma kommuners och enskildas skyldighet att medverka vid luftskyddets förberedande.

Vad angår det i motionen II: 504 framställda yrkandet om sådan ändring i 11 § 1 mom. i Kungl. Maj:ts förslag, att kommun skall under vissa förutsättningar kunna åläggas att planlägga allmänna skyddsrum och söka statsanslag för deras uppförande, vill utskottet erinra om departementschefens uttalande i propositionen, att åtskilliga för närvarande aktuella spörsmål rörande anordningar för tillskapande av skyddsrum för olika ändamål tarva ytterligare överväganden. Vidare har årets riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t ville taga frågan om fördelningen av kostnaderna för anordnande av allmänna skyddsrum under förnyat övervägande och för 1940 års riksdag framlägga det förslag, vartill prövningen må föranleda. Frågan om inrättande av skyddsrum har även behandlats i ett av byggnadsstyrelsen på hösten 1938 till Kungl. Maj:t överlämnat förslag till lag angående byggnadstekniskt luftskydd.

Då sålunda frågan om inrättande av skyddsrum för olika ändamål är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, har utskottet icke funnit skäl föreligga att i anledning av motionen vare sig tillstyrka någon författningsändring eller föreslå riksdagen att göra någon framställning till Kungl. Maj:t.

Utskottet har ej heller i övrigt funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

De särskilda frågorna om luftskyddets organisation och förberedande måste givetvis även i fortsättningen följas med den största uppmärksamhet. I den mån erfarenheter vinnas, kunna sålunda jämkningar i olika delar av luftskyddslagstiftningen visa sig påkallade. Utskottet har särskilt beaktat frågan om luftskyddsnämndernas ställning i systemet. Enligt 6 § luftskyddslagen har kommun möjlighet att tillsätta sådan nämnd med uppgift att följa luftskyddets planläggning och därvid företräda kommunens intresse. Enligt utskottets mening kan en luftskyddsnämnd utgöra ett värdefullt led i luftskyddets organisation. Då emellertid en viss osäkerhet synes råda beträffande omfattningen av luftskyddsnämndernas befogenheter, torde det böra övervägas, huruvida icke dessa befogenheter böra i olika hänseenden närmare bestämmas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas;
samt

B) att den i ärendet väckta motionen, II: 504, måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under A).

Stockholm den 26 maj 1939.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Karl Emil Johanson, Eskhult, Branting, Ewerlöf, Gärde, Karl Johan Olsson* och *Brandt*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist, Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Ryberg, Olsson* i Mellerud, *Larsson* i Hede, *Lindberg* i Stockholm och *Hansson* i Vännäsby*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.